

Tema 11. La Crisi de la Restauració³ (1899-1931)

Â

Un sistema polí-tic en dificultats

-L'impacte de la guerra de Cuba

La pèrdua de Cuba, Puerto Rico i Filipines comporta el “Desastre” (1898). Va fer que el sistema polític quedés desacreditat davant l'opinió pública.

El terreny econòmic es perden les exportacions i dels mercats segurs “captius”, que afecta la indústria tèxtil catalana i els productes agraris espanyols. La guerra va comportar forces despeses públiques.

A partir del “Desastre”, sorgeixen crítics (d'escriptors, periodistes...), que demanen regenerar la vida nacional (REGENERACIONISME). Demanen reformes en l'ensenyament i en el pla econòmic desitgen crear més riquesa amb obres públiques i protecció de la indústria natural. Â

Es crea el Foment del Treball Nacional, que va demanar per Catalunya, un tractament econòmic com les terres baixes.

S'hi suma la diputació de Bcn més l'ajuntament de la província.

S'envia un correu a Maria CristinaÂ on es demana la necessitat de reformar el sistema parlamentarista (no van fer res). Â

Â

L'oposició³

-Regionalisme

Després del Tancament de Caixes, un sector de catalans dirigits per *Enric Prat de la Riba*, trenca aquest grup amb la Unió³ Catalanista (apolítica) i funden el Centre Nacional Català, que disposa d'un diari “La veu de Catalunya”. Paral·lelament va sorgir la Unió³ Regionalista que fusionada amb el Centre Nacional català dona lloc a la Lliga Regionalista de Catalunya que dominarà el panorama polític fins 1923.

Â

La Lliga Regionalista era conservadora, representa els interessos de la burgesia industrial com les classes mitjanes. També comptava amb el suport dels propietaris rurals i de l'Església. Dins la Lliga també hi havia sectors que havien col·laborat amb el caciquisme (*Francesc Cambó*³, *Josep Puig i Cadafalch*...).

El 1901, els regionalista presenten a Bcn una candidatura tancada, anomenada “Candidatura dels 4 Presidents”. Â (els 4 elegits diputats).

- *Bartomeu Robert* (Doctor)<< va ser ex-alcald de Bcn i ex-president de la societat d'amics del País>>.

- *Albert Rusinyol* << ex-president del foment del treball>>

- *Lluís Domènech i Montaner* (arquitecte) << ex-president de l'Ateneu Barcelonès>>.

- *Sebastià Torres* <<president lliga industrial i comercial>>.

A les eleccions municipals, la Lliga Regionalista obté molts regidors igual que els republicans. A Bcn l'alternança entre liberals i conservadors, és substituïda per la lluita entre regionalistes i republicans.

La visita d'*Alfons XIII* i d'*Antoni Maura* a Bcn, van esclatar tensions internes en la lliga (manifestacions).

El sector esquerrà, volia boicotejar els actes de l'estada Reial, mentre que els dretans volen aprofitar l'ocasió³ per exposar al rei les peticions del catalanisme. *Cambà* va llegir un discurs al rei en que li demana autonomia municipal. Els catalanistes més radicals i els republicans (*Domench Montaner*) abandonen la Lliga funden el seminari "El Poble Català" i formen el Centre Regionalista Republicà.

À

-*Republicanisme*

À

S.XX és un moviment dividit en diferents grups (46 centres republicans).

1908, *Alejandro Lerroux*, funda el Partit Republicà Radical (<<Los radicales>> anticatalanistes).

Aquest Partit comptava amb diaris i les "casas del pueblo" on es donaven serveis mèdics, etc. El Partit Radical presenta iniciatives a favor de les reivindicacions obreres, demana repressió³ de govern, fa peticions d'indults i amnisties i defensa els treballadors juràdicament.

El Lerrouxisme va tenir influències entre les classes mitjanes i el proletariat barcelonès. Llerrouxisme utilitzava un discurs anticatalanista i anticlerical. Els seguidors van acabar sent de l'Ajuntament barcelonès i més endavant el Lerrouxisme s'estendrà per tota Espanya amb plantejaments més moderats.

El **1910** diferents grups van constituir la Unió Federal Nacionalista Republicana (UFNR) que disposava del "Poble Català" (Diari).À

1914 s'estableix una aliança electoral amb el Partit Radical, però un fracàs: la UFNR desapareix.

1917 *Francesc Layeret*, *Marcel·lí Domingo* i *Lluís Companys* funden el Partit Republicà Català. Al país Valencià destaca *V. Basco Ibañeta* que va fer una crònica radical del sistema polític (monarquia) que va establir un ampli ressò popular. S'anomena "**Blanquisme**".

À

À

À

Evolució Política (I)

-*La llei de jurisdiccions*

À

1905, governa el Partit Liberal. 1a crisi política important, a conseqüència d'un acudit publicat al

setmanari humorístic el “Cut-Cut”, on es ridiculitza l'exèrcit pels seus fracassos al Marroc.

Un grup d'oficials de les casernes militars de Bcn, assalta la redacció del setmanari i el diari de la Lliga Regionalista “La veu de Catalunya”.

El govern (Madrid) dona a conèixer la llei de jurisdiccions per la qual, es posen sota jurisdicció militar les ofenses orals o escrites a la unitat de la pàtria la bandera i l'honor de l'exèrcit.

Aquesta interferència militar en els afers polítics, trenca un principi bàsic de tot Regim Democràtic.
La subordinació del poder militar al polític.

À

-La solidaritat catalana

À

La llei de jurisdiccions va aixecar una protesta popular que es va materialitzar i traduir en una aliança de totes les forces polítiques de Catalunya van quedar fora de l'aliança els partits dinàstics i els seguidors de Lerroux. Aquesta aliança va derivar en una coalició electoral.

Derogació d'una llei (anul·lar) aconseguir una autonomia per Catalunya.

1906 es celebra a Bcn una manifestació que és la concentració política més important fins aleshores. El catalanisme s'havia convertit en un moviment de masses.

1907 es fan eleccions per renovar les diputacions provincials i els candidats de solidaritat les van guanyar i, en canvi, els partits dinàstics van perdre la diputació.

Prat de la Riva és elegit President de la diputació de Bcn. Al mateix any,

À

Solidaritat Catalana, obté 41 escons de 44 i això suposa el final del caciquisme.

Sorgeixen diferències amb motiu del recolzament de *Cambà*, els regionalistes donen a un projecte de llei d'administració local, presentat per *Maura*.

A l'Ajuntament de Bcn, hi ha diferències perquè la Lliga afavoreix l'Església.

À

La Setmana Tràgica i les seves conseqüències

À

-Setmana Tràgica

À

Els orogens de la Setmana Tràgica (1409) estan en l'endarreriment de l'exèrcit espanyol al nord d'Àfrica (Barranco del Lobo).

Al Port de Bcn, anarquistes i socialistes i republicans imposen un moviment d'oposició³ contra la guerra del Marroc.

1909 juliol, s'inicia una vaga general.

El govern decreta l'Estat de Guerra i els guàrdies disparen contra els manifestants, es desencadena un motí popular (**aixecament**) que origina incendis d'edificis religiosos. La vaga s'estén a altres ciutats de Catalunya. A Bcn s'omple de "Barricades", es repeteixen incendis i hi ha els primers morts. Els Partits Polítics es mantenen al marge per no barrejar-se amb una revolta antimilitar i anticlerical. L'exèrcit comença a controlar i tot torna a la "normalitat". Resultat: 87 morts, ferits i 70 edificis religiosos cremats.

Després de la revolta es tanquen centres obrers, publicacions, escoles laiques...

Centenar de detencions de dirigents anarquistes i republicans que són desterrats i afusellats a conseqüència del consell de guerra. Entre aquest afusellats hi ha el pedagog *Francesc Ferrer i Guàrdia* fundador de l'escola moderna que no havia participat de manera directa als esdeveniments, però va ser acusat de ser-ne l'inspirador intel·lectual.

Aquesta repressió va ser aprovada per la burgesia catalana i pels partits polítics de dreta, mentre els republicans la van criticar i això va produir el final definitiu de la solidaritat catalana.

Repressió forta, el govern i la monarquia van quedar desprestigiats davant d'Europa. Els liberals (oposició³) es van sumar a la 1a protesta i *Maura* va haver de dimitir. La col·laboració dels liberals amb els partits d'esquerra, suposa el trencament del bipartidisme vigent.

À

La Mancomunitat de Catalunya

-La formació³

La diputació de Bcn (president *Enric Prat de la Riba*) amb el suport de tots els partits polítics menys Lerrouxistes van fer una declaració en que es demana un organisme com^o que aplegui totes les diputacions i la van presentar a Madrid, *Canalejas* la va acceptar. Aquest mor, i Eduardo Dato fou qui va possibilitar la creació de la MANCOMUNITAT (Federació de diputacions) de Catalunya.

1a vegada des dels Decrets de Nova Planta de *Felip V* que Catalunya disposa de poder regional autònom. La presideix *Enric Prat de la Riba*. La lliga amb el suport dels carlins i els monàrquics ho van dirigir.

1917 mor Prat de la Riba i és substituït per *Josep Puig i Cadafalch* (arquitecte modernista).

À

-Realitzacions

A la Mancomunitat hi van col·laborar molts professionals i intel·lectuals d'ideologies diferents. Tenia limitacions financeres però va dur a terme importants actuacions encaminades a modernitzar el país i millorar serveis públics.

L'educació³: es creen Escoles Normals (formació de profes) i una xarxa de biblioteques populars. Es fan ensenyaments artístics amb l'Escola d'Arts i Oficis, l'Escola Catalana d'Art Dramàtic i l'institut Català d'Arts del Llibre; es funden escoles per a dones (Escola de Tall, Escola Superior de Bibliotecàries...).

Prioritats de la Mancomunitat formaci3 professional que plasma la creaci3 de l'Escola del Treball i dels estudis cient3-fics amb la Universitat Industrial.

Es desenvolupa una tasca de protecció i divulgació del patrimoni cultural. Es constitueixen: la Junta de Museus i el Servei de Conservació i Catalogació de Monuments.

Esment de l'Institut d'Estudis Catalans, fundat per la Diputaci3 de Bcn **1907** per encarregar-se dels serveis de conservaci3 d'arxius i biblioteques.

Mancomunitat , amplia les seves funcions i va tenir un paper destacat en els àmbits científic i cultural.

Institutü Historicoarqueologia

Â Â Â Â Â Â Â Â Â Â ï CiÃ“ncies

Â Â Â Â Â Â Â Â Â Â ì Filologia

Des d'aquesta acci3 es va impulsar: la Unificaci3 Ortogr3fica, engegada per *Pompeu Fabra*.

Científic: Funda l'Observatori Fabra, Acadèmia i el Laboratori de ciències Mèdiques, el servei Geogràfic de Catalunya i el servei del Mapa Geològic i Topogràfic.

Sanitat: creació de Laboratoris Provincials d'Higiene.

Mancomunitat fomentaï l'agricultura i ramaderia i creaciÃ³ de camps

D'experimentaciÃ³

De conreus, granges

Models, serveis

D'assistÃncia tÃcnica

I escoles de tècnics

Agraris com: Escola

Superior d'Agricoltura.

- important tasca de construcció³ de carreteres i de camins.

i va impulsar l'extensió de la xarxa telefònica i electrificació del país.

Creació de l'Escola de Funcionaris d'Administració Local.

Â El moviment obrer

Â -*La vaga de la Canadencia* (1919)

1919 s'inicia a Bcn una vaga a l'empresa Barcelona Traction Light Power Company i coneguda com “La Canadenca”.

La CNT aconsegueix aturar les empreses industrials que depenien del subministrament elèctric, aigua, gas... Principis de març, la vaga era general.

El comitè de vaga i la patronal van signar un acord pel qual es readmetien els treballadors acomiadats; s'aconseguien millores salarials i jornada laboral de 8h.

El capità general no va alliberar tots els detinguts i els obrers van tornar a la vaga. Ì es declara **Estat en guerra**.

Les autoritats van ressuscitar el sometent per restaurar l'ordre. La Federació Patronal amenaça amb el tancament de fàbriques si no es tornava a la feina.

A l'abril la vaga s'havia acabat amb la derrota dels treballadors.

À

-El pistolisme

Neutralitat d'Espanya en el conflicte europeu crea una situació econòmica que tinguí conseqüències:

-À Increment activitat productiva (agrària, industrial) perquè la indústria produïa articles per als dos bàndols enfrontats i l'agricultura proveïa d'aliments les potències en guerra.

-À L'activitat econòmica va fer disminuir l'atur i els empresaris obtenien beneficis.

-À Es genera un procés inflacionari.

-À Situació conjuntural, en acabar la guerra, s'inicia un procés d'acomiadaments massius i els obrers queden en una situació delicada.

À

Dins la CNT hi ha dues tendències:

1)ÀÀÀÀÀÀ **Anarcosindicalistes** (partidaris d'una estratègia gradualista, aconseguir millores a través del diàleg).

2)ÀÀÀÀÀÀ **Anarquistes** (volien un trencament amb el sistema capitalista).

À

La situació d'acomiadaments i de repressió sobre els treballadors, en alguns sectors de l'anarquia <<Los solidarios>>, inicien uns atemptats en nom de la CNT contra autoritats, patrons i empresaris. Van matar el president del govern *Eduardo Dato*.

Els empresaris no van cedir i van refusar totes les peticions obreres. Van utilitzar el “**locout**” (paro industrial) i van crear el “Sindicat Lliure”, que tenia per objecte trencar vagues i utilitzar bandes de pistolers per eliminar dirigents obrers.

Els governadors civils protegien el terrorisme del sindicat lliure. Entre els dirigents obrers hi havia: *Francesc Layret* i *Salvador Seguí*.

La repressió sobre la classe obrera va ser assumida per l'Estat espanyol fins al punt que policies, guàrdies civils, podien disparar contra els detinguts en cas d'intent de fugida.

À

La guerra del Marroc. El cop d'Estat de Primo de Rivera

À

-Annual

1920 es produeix l'enfrontament en una cabila, el cop era

d'Abd- el Krim que va proclamar la guerra santa contra espanyols i francesos.

El general Silvestre avançà fins l'interior del Rif i els marroquins ataquen l'expedició de Silvestre i les tropes espanyoles fan una retirada a Annual (1921). Moren 12.000 soldats i es perd material bàsic.

Abd- el Krim proclama l'Emirat del Rif.

Aquest desastre militar deixa traumatitzada la població espanyola i crea un clima com el de la crisi del 98. El govern dimiteix, així s'anomena una comissió al congrés dels diputats per restablir-ne les responsabilitats.

El cop d'Estat de 1923: el capità general de Catalunya, Miguel Primo de Rivera, du a terme un cop d'estat que suspèn el règim constitucional. Aquest fet és important perquè significa el final del sistema polític de la Restauració, i significa també l'inici de la primera dictadura espanyola.

Conseqüències: - Agitació social, protagonitzada per la classe treballadora (inquieta molt els empresaris)

- Incapacitat dels successius governs per fer front a la recessió econòmica a partir de l'acabament de la primera guerra mundial.
- Desprestigi del règim polític
- Major capacitat operativa dels republicans i socialistes i també del catalanisme polític
- Intent d'investigació de les responsabilitats en el desastre del nord d'Àfrica, va topar amb un fet documentat: la responsabilitat del propi monarca

El monarca, l'exèrcit, la burgesia i els sectors més conservadors de la societat van donar suport al cop d'estat. La cobertura que donà el rei a aquest cop d'estat tindrà una importància molt gran amb la posterior caiguda de la monarquia. Alfons XIII nomena Primo de Rivera president del govern, i aquest forma un govern exclusivament per a generals (Directorio Militar). Es fa un manifest titulat "Al País y al Ejército español", es du a terme la dissolució del Congrés de Diputats i queden prohibits els partits polítics amb l'excusa de que el vell sistema municipal era molt corrupte, i van dissoldre ajuntaments i diputacions. Els alcaldes són nomenats pel govern, i d'aquesta manera la majoria d'alcaldes eren militars. La dictadura del general Primo de Rivera s'inscriu dins un moviment de reacció política i social que ultrapasa les fronteres espanyolas. La revolució Russa del 1917 i la consegüent agitació social segueix el seu exemple te lloc a diferents països del continent (Itàlia, Hongria, Alemanya, ...) Alarma fins a tal extrem que les classes benestants recorren a l'autoritat per tal de readreçar la situació.

À - Moviment obrer - els sindicats: entre els treballadors predominaven les societats d'ofici eren agrupacions de treballadors d'un mateix ofici que practicaven un sindicalisme moderat i polític per aconseguir millores laborals i

salarials. Hi havia també un **sindicalisme catòlic** basat en l'església. El 1906 es van crear els primers **sindicats agraris**, el 1912 es va constituir la **federació nacional de sindicats catòlics**. Al País Basc es va fundar la **solidaritat obrera basca** d'orientació nacionalista i catòlica. A Catalunya es va fundar el **centre d'autonomia de dependents del comerç i de la indústria** que es basava en el catalanisme i el reformisme social. De la solidaritat obrera a la CNT evolució de la UGT *es de 50*: societats obreres van crear una federació sindical amb el nom de **solidaritat obrera**. **Confederació general del treball espanyol** hi predominava l'anarcosindicalisme i l'any 1911 va anomenar-se **confederació nacional del treball (CNT)** i va celebrar el congrés regional de Catalunya i es va acordar la creació dels **sindicats únics**. El sindicat va prendre una orientació clarament anarcosindicalista. El 1919 va ingressar a la CNT la **federació nacional de agricultors**. La CNT va esdevenir el **sindicat més important d'Espanya**. **Unió general de treballadors (UGT)** va continuar estretament vinculat al PSOE, es va organitzar en **federacions d'oficis**, però va adoptar el mateix sistema que la CNT les **federacions d'indústria**. La UGT va anar creixent entre els miners i els jornalers del camp. La UGT i la CNT va protagonitzar les **vagues generals** de desembre de 1916 i agost de 1917. la vaga de la canadenca El febrer de 1919 es va iniciar a Barcelona una vaga a l'empresa elèctrica anomenada com la **canadenca** i la CNT va aconseguir aturar a les empreses que depenien de l'electricitat i així la vaga seria general. El comitè de vaga i la patronal van signar un acord pel que es readmetien els treballadors acomiadats i s'aconseguien millors salarials i la reivindicació històrica de la **jornada de vuit hores**, però el capità general no va alliberar tots els detinguts que era una de les condicions pactades i els obrers van tornar a la vaga. Les autoritats van resucitar el **sotament**. La **federació patronal** va amenaçar amb el tancament de totes les fàbriques si no es tornava a la feina. El pistolisme En la CNT coexistien dues tendències, els **anarcosindicalistes** i els **anarkistes**. Alguns grups van **atemptar** en nom de la CNT **contra autoritats, patrons i encarregats** i van matar el president del govern Eduardo Dato. Els empresaris des de la **federació patronal** es van mostrar intransigents davant les demandes obreres i van emprar el **lockout** i van pagar a bandes de **pistolers** perquè eliminessin els dirigents obrers. Per la **llei de fugues** la policia i la guardia civil podien disparar contra els detinguts en cas d'intent de fugida. La patronal va fomentar els anomenats **Sindicats lliures** dels quals empraven la violència contra els cenetistes.

Mancomunitat de Catalunya: la formació: la diputació de Barcelona sota la direcció política de la Lliga regionalista i amb el suport de tots els altres partits – menys el de Lerroux, havia aprovat una declaració en que demanava un organisme comú amb les altres diputacions catalanes. Després d'un intens procés de negociacions, el govern de Canalejas va acceptar la proposta de mancomunitat de diputacions. Va ser aprovada la llei d'octubre de 1912 en un congrés de majoria liberal, però no va ser votada pel Senat. La mancomunitat era una **federació de diputacions** que donava a Catalunya un poder regional. Enric Prat de la Riba va ser elegit per unanimitat primer president del nou organisme, però va morir i va passar a ser Josep Puig i Cadafalch. Les realitzacions: La mancomunitat va dur a terme una important obra de coordinació dels serveis existents i en va crear de nous, van col·laborar molts intel·lectuals d'ideologies diferents. La mancomunitat només disposava dels pressupostos i les competències de les diputacions (cultura i obres públiques) la nova institució va dur a terme actuacions encaminades cap a **modernització del país i millorar els serveis públics**. Quan a l'educació es van crear escoles normals, adreçades a la formació de mestres i una xarxa de biblioteques populars. Una de les prioritats de la mancomunitat va ser el fonament de la **formació professional**. També es va desenvolupar una tasca de **protecció i divulgació del patrimoni cultural**. La mancomunitat va fomentar l'**agricultura i la ramaderia** amb la creació de camps d'experimentació de conreus, granges model. També es va fer important la tasca de **construcció de noves carreteres i camins** i van impulsar decisivament l'extensió de la **xarxa telefònica i elèctrica** del país.

Les principals forces polítiques: Els partits de dreta: el principal partit polític de dretes era la **CEDA**. Agrupava un ampli ventall de forces conservadores com poden ser Acció Popular (Maria Gil Robles), Derecha regional valenciana (Lluís Lucía). La CEDA era una organització política de caràcter catòlic que es va oposar a les mesures reformistes dels governs d'esquerra, especialment a la reforma agrària. Dins la dreta també hi havia **partits monàrquics** com Renovació espanyola o comunitat tradicionalista i acció espanyola. Que tot i la seva petita presència a les corts van adoptar una actitud clarament bel·ligerant contra la República. Pel que fa a l'àmbit de la **dreta més autoritària** era minoritària i va anar adoptant cada vegada posicions més radicals,

Partido nacionalista espanyol la JONS.. i entre aqets i avia la falange espanyola am primo de rivera com a fundador, era la principal organitzacio feixista del pais. **El centre polític**: En el **centredreta** politic podem situar partits com Derecha liberal republicana (nieto alcala Zamora), el partit radical de lerroux, q aqet era el mes important. De la defensa de posicions progresistas durant letapa de ka constitucio de la republica va anar derivant cap a posicions mes conservadores. Lerroux, que havia signat el pacte de san sebastia i havia participat en els primers governs de la republica aviat trencà la relacio am els grups desquerres i va pactar am la drete despres de les eleccions de 1933. En el **centreesquerra** trobem el partit de Manuel azaña (izquierda republicana) q depenia del fet q la republica aconseguís superar vells problemas com la reforma de lexercit la supresio de privilegis de lesglesia, la reforma agraria. **Les forces d'esquerra**: El partit mes important era el PSOE i els seus lidere mes importants com Largo Caballero, Julian Basteiro q mantenien series discrepancias sobre la linea politica del partit. El **PSOE** tenia mes força sobretot a Asturias, biscaia,Madrid..La divisio entre el sector reformista i el sector revolucionari va fer que el PSOE nes de la colaboracio am els republicans de centroesquerra i la ruptura revolucionaria. El **partit comunista d'espanya** era un aprtit minoritari 5000 afilats, era dideologia marxista revolucionaria, va centrar la lluita contra lavenç del feixisme. **Regionalistes i nacionalistas**: partits de caràcter autonomista i nacionalista com el **PNB** q al llarg del periode q al llarg de la republica va anar derivant cap a una posicio mes progresista. A catalunya cal destacar **la lliga regionalista i Esquerra republicana** q es va anar consolidan com el principal partit catalanista.

À